

« fuisse. Hoc ut ipsamet sensit, persuase se velut « oraculo divinitus dato admonitam. Ita sentiunt « veteres tractatores Latini, Hieronymus, Ambro- « sius, Augustinus, Græci item, Origenes, Chrysos- « tomus, Theophylactus, Euthymius. » Idem auctor, ut somnium hoc a Deo fuisse probet, sequens adducit efficax argumentum : « Ita evenit, » inquit, « quemadmodum somnio, hoc portendebatur, ut « non Judæi tantum, civitasque Hierosolymorum « misere interierint ob Jesum imperfectum, verum « etiam ut Pilatus aliquot post annos Romam a « Vitellio Syriæ præside missus, ut responderet « apud Cæsarem, ad objecta per Judæos crimina, « tandemque omni honore privatus, in exilio « Viennæ Gallorum, sua se transverberans manu, « multorum malorum compendium mortis celeri- « tate quæsierit, quod scribit Ado in Chronicis. »

2. — Hic autem opinione illa supposita, scilicet quod somnia huic mulieri per Angelum bonum, et ex instinctu divino impressa fuerint, merito investigandum est, quosnam infallibilis illa Altissimi providentia, in hujus somnii immissione, præstitutos habuerit fines. Etenim verissimum est, quod Psalmista ait : *Omnia in sapientia fecisti*. Dicendum igitur est, quod licet Pilatus Salvatorem sæpius innocentem declaraverit, quia tamen ob vanum tumultuantium Judæorum timorem titubabat, ideo voluit ut etiam ipsamet Pilati conjux innocentiae Christi adeo conscientia fieret, ut illam deinceps nunquam dissimulare posset. D. Chrysostomus in sermone quodam ait¹ : « Ecce judex terretur in con- « juge, et ut criminis Judæorum non præbeat in « judicando consensum, protulit in uxoris afflic- « tione judicium. Judicatur ipse qui judicat, tor- « quetur antequam torqueat, et ut nihil mali in « perniciem operetur insontis, in somniis exagita- « tur uxoris. Jam quid ibi ageret judicis conscientia « si sic torquebatur et costa? » S. Athanasius similiiter evidens hoc divinitatis Christi argumentum hisce verbis considerat² : « Quid aliud in mentem « venire potest, nisi illum ipsum, qui ibi judicio « subjectus stabat, Deum esse, qui interim dum a « Pilato judicabatur, ejus uxori oracula eudebat : « quo simul Pilatus ex silentio ejus fortitudinem « stuperet, et ex oraculis cognoscet, eum in quem « sententiam daret, non hominem, sed Deum « esse? » Porro quidnam uxor Pilati prætenderit per nuncium somnii sui marito indicatum, Lucas Brugensis declarat, inquiens³ : « Conatur eum « hujus somnii indicatione revocare, tum religione, « tum metu. Religione, ne justum damnet, metu, « ne mala incurrat. Misit, qui diceret marito suis « verbis, audientibus omnibus, opponens seipsam « furori Judæorum, Jesu interfectionem urgen-

¹ CHRYS., t. III, ser. 3 de *Myst. Cœn. Dom. et prod.*
— ² S. ATHAN., *de Pass. et Cruce*. — ³ LUC. BRUG., in *Matt.*

« tium. » Apud Lucium Dextrum circa annum Christi 34 hæc scripta reperio⁴ : « Christus Salvator « mundi reus apud Pilatum agitur, Claudia Procula « uxor Pilati admonita per somnum in Christum « credit, et salutem consequitur. » Unde Menologium Græcum illam alias quoque Sanctis connum- « erat. Cornelius a Lapide⁵ de ipsa respective intel- « ligenda esse dicit illa verba Apostoli : *Salutant te Eubulus, et Pudens, et Linus, et Claudia*, quia veri- « simile est, fuisse cum Pilato marito suo, quando hic Hebræorum accusationibus impeditus, Romam coactus est proficisci. Theophylactus in Commentarii super Matthæum somnium hoc uxori Pilati fortunatum, ipsi vero Pilato infastum, et mali ominis causam fuisse censem, eo quod nihil inde profecerit, aut a sententia iniqua permutanda deterritus fuerit; ita enim scribit⁶ : « Providentia opus somnium fac- « tum est, non ut absolvatur Christus, sed ut ser- « vetur uxor. » Nam ut Lucas Brugensis ait : « Credendum est, bonam fuisse mulierem, quæ « non ab hoc somnio tantum, verum etiam jamdiu « a fama publica docta Jesu sanctitatem, pio animi « affectu erga eum prædicta fuerit. Cæterum non eo « fine a Deo, aut ejus jussu ab Angelo mulieri « somnium hoc immissum fuit, ut Jesu liberaretur « a morte, verum ut innocentiae Jesu testimonia « undique concurrent. »

3. — Quod si quæras, quo mysterio somnium istud non Pilato, sed uox ejus immediate immis- « sum fuerit, ad hoc variis modis respondeatur. Et quidem in primis dubium hoc movet pariter et re- « solvit D. Chrysostomus, inquiens⁷ : « Cur autem « ipse Pilatus somnium non vidit? Aut quia mulier « dignior erat, aut quia si Præses somnium hoc se « vidisse dixisset, non ita sibi creditum fuisset; aut « quia non dixisset, sed secum ipse tenuisset. Id- « ciro igitur ex dispensatione mulier vidit, ut « omnibus notum fieret. Nec solum vidit, verum « etiam multa patitur, ut maritus uxori condo- « lendo, tardior ad cædem redderetur. » Enim vero quando quis rem aliquam subito divulgari de- « siderat, ejusdem notitiam mulieri cuiquam communi- « cat et eamdem confessim in vulgus sparsam esse videbit. Ac proinde Christus innocentiam suam, sicut et suam a mortuis resurrectionem, cito divulgari cupiens, utriusque notitiam mulieribus con- « credidit. S. Augustinus in sermone quodam ita scribit⁸ : « In nativitate mundi uxor ducit virum « ad mortem, in passione Christi uxor provocat ad « salutem. Illic serpentis utilitas præcipitat, hic « terror Angelicus revocat, ut inde inciperet venia, « unde videntur prorupisse peccata. » Origenes mulierem hanc Ecclesiam præfigurare arbitratur;

⁴ LUC. DEXT., *Chron.*, an. 34. — ⁵ CORN. A LAP., in *I Tim.*, IV, 21. — ⁶ THEOPHYL., in *Matt.* — ⁷ CHRYS., h. 87 in *Matt.* — ⁸ S. AUG., ser. 46 in *Append.*

ita enim scibit¹ : « Vide, quia justam appellavit « Jesum uxor Pilati, ne forte mysterium sit hæc « uxor Pilati, Ecclesia ex gentibus. » Porro mari- « tus ejus Christo dixerat² : *Nescis, quia potestatem habeo crucifigere te et dimittere te?* merito igitur ipsa Ecclesiam repræsentans, eudem hortatur, dicendo : *Nihil tibi et justo illi*; quia principibus sacerdotalibus nulla competit jurisdictione in ecclesiasticos; quasi diceret, inquit S. Thomas³ : « Non per- « tinet ad te judicare, imo ipse debet esse judex « tuus. » S. Hilarius hanc mulierem gentilitatis figuram esse arbitratur, inquiens⁴ : « Species in « ea gentium plebis est; quæ jam fidelis, eum, « cum quo conversabatur, incredulum populum, ad « Christi fidem advocabat. Quæ quia ipsa multum sit « passa pro Christo, in eamdem gloriam futuræ « spei, illum cum quo conversabatur, invitat. » Poteratque hæc gentilitas in spiritu propheticō asserere : *Multa passa sum propter illum*; quia gentiles ad fidem conversi, pro eadem fide defendenda innumerā in suis martyriis passi sunt supplicia. S. Anselmus pariter ait⁵ : « Nota quod gentilibus « sæpe a Domino somnia revelantur, quod in Pilato « et uxore ejus, justum Dominum confitentibus, « gentilis populi testimonium sit. Hoc enim uxor « gentilis viri in visionibus intelligit, quod Judæi « vigilantes credere noluerunt. » Cajetanus considerat⁶, nullum sive virum, sive mulierem prodiisse in publicum ad defendandam Christi innocentiam, præter ipsummet judicem et ejus uxorem; cum enim hæc symbolum esset Ecclesiæ, ille vero typice gentilismum præsignaret, justum erat, ut Christum, ejusdem innocentiam tuerentur quia tam Ecclesia, quam gentilitas in progressu temporis fidem Christianam defensura, Christumque tanquam ve- « rum Deum veneratura erat.

4. — Sunt quoque graves autores, qui aliam sectantur opinionem, scilicet quod somnium hoc opera dæmonis immissum fuerit. S. Anselmus ait⁷ : « Nota, quia nunc demum diabolus intelligens, per Christum se spolia sua amissurum; « sicut primum per mulierem mortem intulerat, « ita modo per mulierem vult Christum de manu « Judæorum liberare, ne per mortem ejus, mortis « amittat imperium. » S. Ignatius in Epistola quadam ad Polycarpum, diabolum mox ut crucis mentionem fieri audivit, mox motus et strepitus ciere coepisse his verbis asserit⁸ : « Cum paranda esset « crux, tumultuabatur; mulierculam turbans in « somniis, ut a crucifigendo cessarent, inducere « moliebatur, qui prius omnem lapidem moverat, « ut eadem crux pararetur. » Idipsum quoque S. Vincentio Ferrerio in sermone quodam in Paras-

¹ ORIG., tr. 28 in *Matth.* — ² JOAN., XIX, 10. — ³ S. THOMAS. — ⁴ S. HIL., can. 33 in *Matt.* — ⁵ S. ANS., ib. — ⁶ CAJETAN., ib. — ⁷ S. ANSEL., ib. — ⁸ S. IGNAT., ad *Polycarp.*

cevem, in hæc verba prædixit¹ : « Tunc diabolus « cognovit fructum Passionis Jesu Christi ex lætitia « animarum in lyndo existentium, quæ ex pluri- « bus prophetiis sperabant se redimi. » S. Bernardinus pariter in ea est opinione², quod cum de cruce Christo paranda inter Judeos ageretur, tunc pridem diabolus Christum promissum in lege Messiam esse suspicari coepit; ait enim : « Volebat « antiquus hostis redemptionem humani generis « impedire, suspicans Christum esse Filium Dei. » Porro, quod diabolus ad ponendum humanæ redēptioni obstaculum, mulierem tanquam instrumentum adhibere voluerit, hujus mysterium Salmeron sequentibus verbis subindicat³ : « Quia vas « suum cognovit fœminas esse, per quas hominum « ruinas operari solet; uxorem Pilati illusionibus « et terroribus perturbans, incitavit, ut viro suo « suaderet hominis justi liberationem, ostendens « ei per visum, terrible quoddam flagellum ei im- « minere, ac viro suo ex morte justi hujus. » B. Laurentius Justinianus de *triumphali Christi agone*, passionis Dominicæ periodos diligenter examinans, in hanc quoque opinionem magis inclinat⁴, scilicet, quod dæmon, non vero Angelus bonus, mulieris istius phantasma moverit⁵: « Trepidabat profecto « hic pestifer, » inquit, « antiquum amittere jus, « quod sibi in homine nequiter usurpaverat. » Et paulo post subdit : « Supra humanam consuetudinem, atque virtutem, patientiam, mansuetudinem, humilitatemque Christi esse cernebat, « proinde ut illius posset impeditre agonem, ad « consueta cucurrit muliebria arma, cum quibus « olim plurimos strenuissimos debellaverat. Adam « quippe de Paradisi amoenitate dejecit, Lot in « filiarum compulit stuprum, Sampson in manus « Philistium dedit, David in adulterii et homicidii « crimen induxit, hominum quoque redemptio, « mediante Pilati uxore, ne fieret, laboravit. »

5. — Porro idem S. Patriarcha, ibidem, capite XVIII, omnes ab inimico Infernali motas describit machinas, quibus Christi mortem accelerare nitiebatur; ait enim⁶ : « Ordinarat adversus illum acies, in omnibus ipse certabat, si quo modo concupitæ valeret fieri compos victoriae : Primo turbas, deinde milites, post excitat prætereunte, postremo Pontifices et Seniores vexat; omnes certatim paratas in pharetra sagittas in signum contradictionis extorquet. » Cum igitur omnes suas ad hoc exseruerit vires, ut Christum tanquam facinorosum et mille mortibus dignum morte turpissima necaret, cur nunc odium in amorem convertit, urgendo hanc mulierem, ut merito suo, causæ hujus judicii innocentiam Christi sollicite

¹ S. VIN. FER., in ser. unico in *Paræsc.* — ² S. BERN., t. X, s. 53, a. 4, c. 4. — ³ SALM., t. X, tr. 28. — ⁴ B. LAUR. JUST., de *Triumph. Christi agone*, c. 13. — ⁵ ID., ib., c. 18.

insinuet, dicendo : *Nihil tibi et justo illi?* hoc enim, ut Lucas Brugensis exponit, idem erat, ac si dixisset : « Omitte illum, cave ne illum judicare et morti tradere præsumas. » Subdit vero idem Lucas Brugensis¹ : « Ratio, cur nolit maritum se immisces cere negotio Jesu, quem Judæi volebant morte plecti, est, quod Jesus justus esset et quidem excellenter justus, quem interficere summum scelus foret; noverat Jesum esse justum, partim ex fama publica, quod gesta Jesu quotidie ad maritum deferrentur, partim ex somnio quod passa fuerat. » Sine dubio sagax et fraudulentus inimicus huic mulieri ob oculos posuerit omnia motiva possibilia, quibus de irreprehensibili Salvatoris sanctitate eam certificare poterat, videlicet patrata per ipsum in Judæa et Galilæa prodigiosa miracula; præcipue vero quod paulo ante unico verbo : *Ego sum, cohortes armatas, quæ pridiana nocte ad Jesum capiendum egressæ fuerant, retrorsum in terra prostravit, inter quas plurimi erant milites a marito suo ad hunc effectum concessi, sibique proinde tanquam mariti sui familiares et domestici, probissime noti; nec non miraculosam auriculæ Malcho amputatæ restitutionem.* Utique eidem insuper illa repræsentarit poenarum supplicia, domui suæ ob injuste pronunciatam a marito sententiam superventura. Idque ex nullo alio motivo, quam quia illam assecutus fuerat veritatem, quod scilicet Christus verus esset in lege promissus Messias. Nam ut Ludolphus Carthusianus scribit² : « Nunc demum diabolus intelligens, per Christum sua spolia, sive in mundo, sive in tartaro se amissurum, poenituit quod fecerat, comprehen dendo eum, et ideo immisit visiones huic mulieri, ut per eam impeditetur mors Christi. Et sicut prius per mulierem intulerat mundo mortem, ita modo satagit Christum de manibus Judæorum liberare per mulierem, ne per Christi mortem mortis amittat imperium. » Verisimile est, diabolum se ad illa verba reflexisse, quæ Salvator noster paulo ante contra ipsum dixerat, scilicet³ : *Nunc iudicium est mundi, nunc Princeps hujus mundi ejicietur foras; et ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum.* Etenim tyrannus infernalis cultum et adorationem Deo debitam sibi usurparat, dum totius humani generis genua coram seipso, in falsis simulacris, imo et in cæpis et portis repræsentato, incurvari faciebat, adeo ut Poeta in Ægyptiorum ludibrium canere non dubitarit : *O sanctas gentes, quibus hæc nascentur in hortis Numinis; dummodo unicum totius terræ excepteris angulum, scilicet Judæam, quæ lumine et notitia veri Dei collustrabatur, juxta illud Psalmista: Notus in Judæa Deus, in Israel magnum nomen ejus. Porro S. Joannes, qui hoc paulo ante memoratum Christi*

¹ LUC. BRUG. — ² LUD. CART., p. 2, c. 72. — ³ JOAN., XII, 34.

vaticinium refert, subjungit : *Hoc autem dicebat, significans, qua morte esset moriturus.* Atque ideo dæmon animadvertis, quod a Judæis crux ei præpararetur, haud immerito timuit, quod quemadmodum aliæ Christi prædictiones, de negatione Petri, verbi gratia de funesto Judæ exitu, deque ejus captivitate adimplerat fuerant; ita quoque hoc de secuturo diaboli exterminio adimplendum esset, ideoque mutato consilio, causæ Christi quam antea persecutus fuerat, patrocinari coepit. Unde Venerabilis Beda ait⁴ : « Hac vice, non ante intellexit diabolus, se per Christi mortem nudandum et spolia humani generis, sive in mundo, sive apud tartaros amissurum, et ideo satagebat per mulierem, per quam spolia mortis invaserat, Christum eripere de manibus Judæorum, ne per ipsius mortem ipse amitteret mortis imperium. »

6. — S. propheta Job sub metaphora prægrandis cuiusdam piscis dæmonem velut hamo captum describit, inquiens⁵ : *Quasi hamo capiet eum.* Etenim in summitate arundinis, ut piscis desideratus capiatur, vermis quidam velut esca absconditur; ac proinde cum passio Christi in mari præfiguretur : *Veni in altitudinem maris: Mugna est velut mare contrito tua:* quonam putas modo Christus usus fuit, ut Leviathan infernalem capere? Arundinem applicuit, id est, crucem, in quam suffigendus erat : *Tolle, tolle, crucifige eum.* Ne autem huic arundini suus deesset vermis, qui velut esca Leviathan infernalem ad se devorandum incitaret, ad eum usque statum se redigi permisit, in quo vere dicere poterat⁶ : *Ego autem vermis sum et non homo; opprobrium hominum, et abjectio plebis.* Numquid enim opprobrium hominum et abjectio plebis fuit, quando universus populus Judaicus, tot a Christo beneficiis cumulatus, non solum eo posthabito Barabbam a vinculis liberari petuit, verum etiam Christi crucifixionem, cum tanta precum instantia, postulavit et ursit? Tunc igitur velut vilius et abjectus vermis dæmonem, quasi Leviathan hamo cepit.

7. — Verum enim vero ut maledictæ Synagogæ perversitas et ingratitudo tanto magis elucescat, observandum est, quod vel ipsem dæmon, deposito contra Filium Dei odio, resipuerit, seque emendarit, atque ab ejus persecutione destiterit; quando illum, quis esset, agnovit : Judæi vero e contra tanto facti sunt crudeliores, quanto evidentioribus demonstrationibus Christus suam illis divinitatem comprobavit. Semel duntaxat, quantum ex Scriptura colligere licet, Christus a Lucifero in deserto tentatus fuit, eaque tentatione peracta, reliquit eum diabolus. At vero Judæi ab odio et persecutione Christi nunquam destiterunt, donec jam in cruce expirasset. Imo ne quidem post mortem ab hac persecutione cessarunt, siquidem custodiā sepul-

⁴ BEDA, in Matt. — ⁵ JOL, XL, 19. — ⁶ Ps. XXI, 7.

chro ejus apposuerunt. Præterea, dæmon ei quidem, ut se e pianaculo templi præcipitaret, persuasit; at vero eum exinde præcipitem agere nequaquam præsumpsit; Judæi autem, ut ex Evangelio constat, Christum e monte præcipitare decreverant, nisi ipse coram oculis eorum se invisibilem reddidisset. Imo tandem ipsum in alio quodam monte ad crucis patibulum suspenderunt. Deinde dæmon lapides ei obtulit, sed eo fine, ut illos in panem transmutaret. Judæi autem lapides sumperunt, ut eum lapidarent, atque in morte ipsius

ipsis quoque lapidibus duriores fuerunt, quia hi ex compassione erga communem Creatorem scissi et divisi sunt per medium : *Petræ scissæ sunt;* Judæi autem in ipsa quoque Passione magis magisque duriores evaserunt. Denique Judæi coram Pilato vociferati sunt, dicentes¹ : *Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum;* dæmon autem per uxorem Pilati sategit, ut hæc in conspectu totius Judaismi marito suo Christi innocentiam manifestaret, dicendo : *Nihil tibi et justo illi.*

¹ JOAN., XVIII, 30.

TRACTATUS QUINTUS

DE CHRISTI FLAGELLATIONE ET SPINEÆ CORONÆ IN CAPUT EJUS PÆNOSISSIMA IMPRESSIONE

DISCURSUS I.

SALVATORIS NOSTRI IN PRÆTORIO PILATI ET MONTE CALVARIE NUDITAS, VARIAQUE ILLIUS MYSTERIA CONSIDERANTUR.

IDEA SERMONIS. — 1. Denudatio Christi fuit maximum ipsius tormentum. *Revelationes de Christi denudatione.* — 2. Christus majorem dolorem percepit ex sua denudatione, quam durissima flagellatione. De nudatio est probrosum ignominia. — 3. Producitur ultimum argumentum probrose nuditatis Christi. — 3. Flamma in fornace Babylonica mitius egit cum tribus pueris, quam Judæi cum Christo. — 4. Christus sua denudationem solvit nuditate Adæ culpan illius in se suscipiens. — 5. In V. L. Christi denudationem præfigurarunt Noe nudatus in tabernaculo, Joseph a fratribus ueste spoliatus. — 6. Afferuntur varie, pulchrae et devote nuditatis Christi rationes. — 7. Christum in cruce pendente vehementer puduit suo nuditati.

Congregaverunt ad eum universam cohortem, exuentes eum. Matth., xxvii, 28.

1. — Priusquam hanc Christi flagellationem ponderare incipiamus, necessarium esse existimo, ut prius excessivum illud consideremus tormentum, quod ei nuditas sua sine dubio intulit. Hac de re S. Bernardus in hæc verba meditatur¹ : *Nudatur Jesus, nudatur bonus Jesus? Heu mihi, qui vestit vit cœlos expoliatur. Nudatur Dominus, qui ante sæcula regnans, decorum induit, et fortit dinem? cui canimus: Confessionem et decorum induisti, amictus lumine sicut vestimento. Heu candor lucis æternæ nigrescit in carne, pro carne salvanda.* Taulerus hanc nuditatem considerans,

¹ S. BERN., de Pass., c. 5.

in hosce prorumpit devotionis affectus² : *Aspice ut Rex gloriæ, qui cuncta vestit ac tegit, cœlum nubibus, arboreis foliis, terram herbis, et floribus, ipse ad cutem usque totis despoliatum vestibus.* Lucas Brugensis dolorem, qui Christum in hac confusione afflixit, considerat, inquiens³ : *Quale tormentum hoc fuerit ingenuo animo Filii Dei, qui ipsa virginea castitas, et omnis verecundia, ac pudoris exemplar fuit, denudari coram tanta impudicorum gentilium, et lascivorum militum, sannionum, ac sycophantarum multitudine, ac si denudaretur unus de scuris⁴ (quod David M. chol improberat) potest ex se quisque estimare.* Nam etsi eum nulla carnis concupiscentia infestaret, quem Virgo conceperat, id tamen quia præsentes nesciebant (indulus enim erat similitudine carnis peccati) causa ipsi erat erubescitiae, ac proinde poena nuditatis non minor quam nobis. Beatissima Virgo Deipara S. Anselmo revelavit, se non propter hanc dolorem sudoris sanguinei et agonie nec propter flagella, vel spineam coronam, aut crucifixionem, sed propter nuditatem animi passam fuisse deliquium⁵: *Nudaverunt Jesum unicum Filium meum vestibus suis, et ego exanimis facta fui.* S. Birgittæ pariter eadem Deipara in hæc verba revelavit⁵ : *Alligatus, nihil omnino operimenti habebat; sed sicut natus est, sic stabat, et patiebatur erubescitiam nuditatis suæ.* Dionysius Carthusianus de Pilato scribens, inquit⁶ : *Servis suis præcepit Jesum nudare, columnæ alligare, et flagellis percutere. O quam erubescibile fuit in tot millium aspectu nudari! Congregaverunt ad eum universam cohortem.* inquit Matthæus;

² TAULER., de Vit. et Pass., c. 33. — ³ LUC. BRUG., in Matt. — ⁴ II REG., VI, 20. — ⁵ S. Ans., dial. de Pass. — ⁶ Revel. S. BRIG., I, 1, c. 10. — ⁶ DION. CART., in Luc.